

שלחו להדפסה

גודל פונט

כנס התנהלות פיננסית

הכסף

"תוכנית חיסכון לכל ילד תצליח רק בשילוב עם חינוך פיננסי מגיל צעיר"

פרופ' מיכל גרינשטיין-וייס מאוניברסטת וושינגטון המתמחה בפיתוח חברתי מסבירה בכנס "כלכליסט" כי החוק במסגרתו תיפתח קופת חיסכון לכל ילד הוא התחלה טובה, אך ניתן ללמוד מהעולם כיצד יש להפוך אותו לאפקטיבי

זוהר שחר לוי

11:01, 14.12.15

"כדי שהחוק 'תוכנית חיסכון לכל ילד' תהיה אפקטיבית יש להגביל אותה לשימוש לנכסים מסוימים אבל בעיקר יש לשלב אותה עם חינוך פיננסי כבר מגיל צעיר", כך אמרה היום (ב') פרופ' מיכל גרינשטיין-וייס בכנס חירות פיננסית המתקיים במלון דן שבתל אביב.

פרופ' גרינשטיין-וייס מאוניברסיטת וושינגטון שבסנט לואיס, העוסקת בפיתוח חברתי, התמקדה בכנס באופן שבו ניתן לעודד אנשים לחסוך, כיצד נושא זה עובד בעולם ואיך ניתן ליישמו בישראל, זאת בהמשך להצעת החוק "תוכנית חסכון לכל ילד", שעברה בכנסת בחודש שבר וצפויה להיכנס לתוקף החל מינואר 2017.

"מה זה בניית נכסים? מדוע כיום יש בארה"ב מדיניות שמעודדת בניית נכסים לכולם (עניים, מעמד בינוני וגבוה)?", שואלת גרינשטיין-וייס. לדבריה, הדבר נבע מהביקורת שנשמעה על מדיניות הרווחה שהייתה מבוססת על עקרונות של קצבאות והבטחת הכנסה כאסטרטגיה עיקרית להשלמת פערים באוכלוסיה. "הבטחת הכנסה היא משמעותית, אבל היא לא יכולה לפתור את צמצום הפערים והיציאה מהעוני", היא אומרת. "חירות כלכלית מושגת על ידי חסכון וצבירת נכסים – השכלה, נדל"ן, פתיחת עסק – צריך להכניס זאת למודעות ועלינו להדגיש זאת בפני הציבור".

באמצעות הברית יש אמרה שאם אין לך הכנסה אתה לא מסתדר ביומיום אבל אם אין לך משאבים אתה לא מתקדם בחיים. לדברי גרינשטיין-וייס, אי השוויון בולט מאוד ובעוד ששני העשירונים הגבוהים יש להם 85% מהעושר, לעשירונים התחתונים יש פחות מאחוז מההון.

יחד עם זאת, כשאנשים בארה"ב נשאלו הם אמרו שהיו רוצים לראות חברה שוויונית, כלומר שלשני העשירונים הגבוהים יהיה באמת יותר, כ-32% והיתר יתחלק בין השאר. כשאותם אנשים נשאלו מה קורה בפועל במציאות הם אמרו שהיא לא אידיאלית כפי שהיו רוצים והעריכו שלעשירונים העליונים יש 60% מהעושר. "אבל זה לא מדויק", מבהירה גרינשטיין-וייס, "הציבור לא מודע לפער האמיתי".

לפי גרינשטיין-וייס, בארה"ב יש מדיניות שמעודדת חסכון וצבירת נכסים שעובדת דרך מערכת המיסוי כשאם יש לך נכסים יש לך החזרים מאוד נדיבים. בשנים האחרונות ממוצע החזר היה

של 400 מיליארד דולר – אבל 90% הולך למשפחות שמרווחות מעל 50 אלף דולר לשנה.

"בארצות הברית אמרו למה שלא נעודד חסכון לכולם?", ממשיכה גרינשטיין-וייס, "התחום התחיל מלעודד חסכון לאנשים בוגרים- מי שעובד ומרוויח, אפילו הכנסה בינונית יכול להירשם. הוא פותח חשבון חסכון ועל כל דולר שהוא מפקיד הוא יכול לקבל מצ'ינג- דולר לדולר – והוא משתמש בכסף לרכישת נכס- כמו השכלה, עסק, דירה. מעבר לזה יש חינוך פיננסי. כלומר פרט לחסכון משתתפים בשיעורים של חינוך פיננסי שמלמדים ניהול תקציב, התמודדות עם חובות ועוד, וכן קאוצ'ינג צמוד. המימון לתוכניות הגיעו מהממשלה הפדראלית, ממשלות המדינות עצמן וגם מהבנקים".

לאחר 15 שנה בתוכניות האלה, כך לפי גרינשטיין-וייס, נאספו נתונים אמפיריים שהצביעו על כך שאנשים עניים בעלי הכנסה נמוכה יכולים לחסוך כשהם מקבלים תמריצים. "היום", היא אומרת, "אף אחד לא מרים גבה כשמדברים על 'חסכון לעניים'. עוד למדנו שזה לא ההשכלה או ההכנסה או במה עובדים – מה שניבא כמה חסכו – אלא איזה יעד חסכון הקצבנו להם. זה ניבא הכי גבוה. כך גם החינוך הפיננסי. התוכניות האלה יקרות – המצ'ינג, ההגעה לאנשים, ואי אפשר להגיע למיליוני אנשים, אז אמרנו למה לא נתחיל קודם? עם ילדים".

לפי גרינשטיין-וייס, המדינה הראשונה שהחליטה להתחיל בחסכון לתינוקות הייתה אוקלהומה, שם פתחו חשבונות לכ-2,700 משפחות במסגרת מחקר. חצי מהאנשים היו קבוצת הניסוי והם קיבלו הפקדות לחסכון וחינוך פיננסי וקבוצת הביקורת לא קיבלה הפקדה אבל כן חינוך פיננסי.

"חסכון ילדים הוא חוצה מפלגות", אומרת גרינשטיין-וייס, "גם רפובליקנים וגם דמוקרטים בעד, וזה אולי אחד הדברים היחידים שהם מסכימים עליו. גם המדיה אוהבת את זה כי מי לא אוהב ילד בן שנה שיש תוכנית חסכון על שמו? 4 שנים לאחר ההתערבות מצאנו שילדים מקבוצת הניסוי הגיעו להישגים גדולים יותר מבחינה רגשית ובטחון. זה בעיקר נובע מהאם – יש לה חשבון חסכון לילד והמדינה מאמינה שהילד שלה ילך לקולג', אז היא מקריאה לו יותר, שולחת ליותר חוגים, למוזיאון וכל הדברים הללו מתרגמים לכישורים חברתיים גבוהים יותר. מצאנו שהציפיות של האמהות מהילדים בלימודים עלו ושמהות משכבות מוחלשות הראו פחות סימני דיכאון. בסופו של דבר, התוכנית העניקה תחושת ביטחון, תקווה, אמון בילדים. האמהות אמרו לעצמן ש'אם שר האוצר חושב שהילד שלי יכול ללכת לקולג' אז כנראה שהוא יכול להגיע לשם'. כלומר, מדינה שלמה עומדת מאחורי האמון הזה. המחקר הזה הכה גלים בארה"ב".

גרינשטיין-וייס מרחיבה עוד על ארה"ב: "במדינות וערים אחרות קצת התמהמהו לפתוח חסכונות עד לגן הילדים. למשל בסן פרנסיסקו יש תוכנית אוניברסאלית – כל ילד בגן חובה ציבורי, נפתחת עבורו תוכנית חסכון ומפקידים בה 50 דולר. יש תמריצים לחסכון ולמשפחות מוחלשות התמריצים גבוהים יותר. לכל אלה מתלווה רכיב חשוב של חינוך פיננסי כמו סיור משפחות לבנק, הצטיינות בתוכנית וכן הלאה".

"כיצד יישמו את החיסכון הפיננסי בישראל? רמת אי השוויון הכלכלי והעוני בישראל גבוהות מכל מדינות ה OECD כפי שלמדנו מדו"ח העוני שפורסם בשבוע שעבר. בינואר 2017 צפו להיכנס לתוקף חוק "תוכנית חסכון לכל ילד", חוק שעבר בחודש שעבר בקריאה שלישית בכנס. מדובר בחיסכון לטווח ארוך כשבגיל 18 ניתן יהיה למשוך את הכספים לצורך רכישת דיור, פתיחת עסק, השכלה או נישואין".

"כדי ליישם את החוק הזה בישראל", מבהירה גרינשטיין-וייס, "אני ממליצה להגביל את החשבון למטרות בניית נכסים בלבד, כלומר לדיור, פתיחת עסק והשכלה. בנוסף, יש להוסיף פן פרוגרסיבי לתכנית – כמו הוספת מצ'ינג למשפחות מוחלשות. ועם כל זאת יש לשלב את החיסכון ותכני חינוך פיננסי בתוכנית הלימוד. כמו כן יש ליצור ולהגביר את המודעות בנושא החיסכון על ידי שימוש בפלטפורמות שונות (מדיה, מערכת חינוך, משפחה, תנועות נוער). למשל, לחנך את הילדים שמקבלים דמי כיס לחסוך אותם או לתת מתנות יומולדת שיהיו הפקדות לחיסכון".

